

DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

Fóia acést'a ese tóta Marti sér'a,
— dar prenumeratiunile se priimescu
in tóte dílele.

Pretíulu pentru Ostrunguri'a: pre anu
8 fi. pre $\frac{1}{2}$ de anu 4 fi. pre nnu tri-
luniu 2 fi. éra pentru Strainetate:
pre anu 10 fi. pre $\frac{1}{2}$ de anu 5 fi.
pre unu triloniu 2 fi. 50 cr. in v. a.
Unu esemplariu costa 15 cr.

Tóte sfódieniele síbanii de prenu-
meratiune sunt de a se tramite la
Redactiunea diurnalului:
Aradu, Strat'a Teleki-ana, nrulu 27.

Insertiunile se priimescu cu 7 cr. de

linia, sí 30 cr. tase timbrale.

ACROSTICHONU,

dedicatu Ilustrítatii Sale IOANU METIANU, cu ocasiunea instaláarii
sale de episcopu gr. or. alu Aradului, tenopolei, Oradii-mari sí-a
Zarandului.*)

Torente adunci de lacrimi sí riuri largi de sange,
Romanulu, acestu populu de rele multu cercatu,
Avut'a sà indure, pan' a potutu refrange
Eclipsi'a, ce sórtea pe frunte i-a marcatu.
S'au seursu inse de-a rondulu acele largi torente,
Crescendu in a loru urme de glorií monumente. . . .
Adi vócea mantuirei la viétia ni-a chiamatu!

E gloriosu sí falnicu, candu cartea istoriei,
Popóreloru ni-aréta esemple vitejesci.
In acte de bravura consiste-a omeniroi
Sublima misiune de fapte barbatesci. . . .
Candu inse arm'a-e franta sí braciéle moiéte,
O magica suflare de unde li-adia?
Popórele-su ca nave de valuri sfasiéte —
Unu portu de mantuire de unde li-se 'mbia?
Lumin'a sí credinti'a-e simbolulu salvatoru, —
Unirea-e fórti'a loru!

Metianu! Adi alu teu nume de-acést'a trinitate
Eternulu Dieu voit'a sà fia miruitu.
Tu dér', ce adi calci pragulu la 'nalt'a-ti demnitate,
Inchina-ti viét'a-acestui principiu intreitu
Astu-feliu priimindu toiagulu basericeii romane,
Natiunea ti urédia, pré demnule stapane:
„Unú campu sà-ti fia viét'a, rodítu sí in florítu!“

—i. —b.

*) Fiindu-cà „Albin'a“ pare cà a uitatu titlulu intregu, adeca
„sí alu partiloru anesate d'in Banatulu Timisóului,“ venimú deci a in-
dreptá noi gresíel'a.

Ilustrítatii Sale

Présantitului Domnu

IOANU METIANU,
episcopu díecesanu alu Aradului.

In semnu de adenca veneratiune sí fiescu devotamentu, la ocasiunea
instaláarii in scaunu, in Aradu la Dominec'a Tomii. — 20 Aprille — 1875.
2 Maiu

Altariulu se deschide, serbarea este mare, —
Pe faci'a toturor'a mandrí'a s'a ivitu;
Cantati cantare nóua sí imne de laudare!
Cantati, cà éta vine: Pastoriulu multu doritu!

Parinte pré iubite, Romane adeverate!
Privesce in giuru de Tine poporulu adunatu,
De care provedinti'a acumu Ti-a facutu parte,
Sà fí a lui sperantia, pastoriu adevératu.

Acestu poporu elu are altariu de rugatiune,
Virtute stramosiésca, credintia in viét'a sa,
Elu scíe sí pricepe sublim'a misiune,
Ce tempulu i-o impune: d'a, fí, sí-a prosperá!

Dér' càile virtutii sunt lungi obosítórie,
Pe-acéste cà i tréba unu bunu conducatoriu,
Ca-acel'a sà-i arete, cararea de onóre,
Pe care-amblandu sà-sí affe maretíulu viitoriu.

Sí cine óre este chiamatu adi a-lu conduce?
Nu Tu Parinte bune, nu Tu sí geniulu Teu?
Condu-lu Tu! cà-ci de dinsulu Te léga sant'a cruce!
Ajuta-i, cà-ci atuncia: ajuta Domnedieu!

D'in partea tenerimeii clericale romane gr.-or. d'in Aradu.

La inviere.

La guvernul Tus'a d'in opozițiune a inviatu, cu promisiuni, și mandate pe unii calcându, și celoru de partid'a natiunala pumnulu aretându-li.

Protestu hatalmasiu.

Noi pe d'in diosu firealutii, romani dihesi, și agyeverati popi greco-papistasi, gyin varmegi'a Szatmarului numita, și a poporului romanescu tare multu luminatoru și svatuitoru frate, gye la nu scimu cine audiendu, că ujságurile cele fôrte fantastice și daco-romanesci de noi inca ce-va scrisu; ugyan is, „că noi popii, precumu și mai toti nádragarii nemnisi, carii ce-va invetiatu, de romanescile cause drepte, tare pucinu gandimu,” și alte de aceste mintiuni.

Pentru acea dera noi a protestá hatalmasiu pr'in acést'a venimu, și totu odata la lume spre scire și cunoscintia a spune indresnimu: că noi neci odata, că romani n'am fi, între noi și între pahare, n'am tagaduitu.

A spune mai parte și acea indresnimu: că noi la alegeri totu romanu alegeamu, déca nemnisi ce-ia-l-alti inca a ne capacítá altu-cumu nu poteau.

Se scie și acea lumea, că noi și unu gimnasiu romanescu mare facut'amu la Seini, de ocamu-data pe piporusiu, și mégis unii dîcu, că noi a face romanesc nemicu nu vremu.

Fôrte hatalmasiu și dihesiu dera protestámu, că noi romani n'amu fi, și deci afore pronunciamu: că noi și de acum'a nainte, ca și pana acilea a ne purtá vremu; — adeca totu-de-un'a cu mai marele nostru tienemu; ujságuri revolutionarie a le ceti ne vomu ferí, și cu domnii cei mari degetu a trage neci cumu a cutediá nu vomu, ci pe calea cea de pana acum'a a merge continuá vomu.

Hatalmasiu și dihesiu protestámu deci de nou, că nime pre noi a svatui, neci intr'unu chipu să indresnesca.

Elit'a oportuno-romanésca

d'in a Szatmariului varmegia.

Tatalu nostru oportuniloru moderni.

Tatalu nostru, care te falosiesci in Pute-a- peste, prêmáresca-se numele Mariei Tale; vina nemnisi'a ta; fia porunc'a ta, precumu in dieta, asié si la Dobritienu; svarmiturile nóstre de tóte dílele de ni le nóua adi; si ni iérta nóua opozițiunea de pana acum'a, precumu si noi ertámu tóte batjocurile câte ai încarcatu pre noi; si nu ne duce in isbita, ci ne scapa de Gur'a Satului. Aminu!

Christosu a inviatu.

Christosu a inviatu,
Pre satanu l'a svarimatu;
Iud'a, care l'au tradatu,
De necasu s'a spendiuratu;
Dér' nepotii i-au remasu,
Si-a-cumu ei ni facu necasu,
Cu rachiulu jidovescu,
Pre romanu de-lu prapadescu.

Corespondintie.

I.

Scrisorile lui Pacala cátra Tandala.

Frate de cruce!

In variabilele mele caletorii pr'in lumea larga, dupa multe vicisitudini si obositorie ostenele, cu mare si cu multa truda si necasu, ajunsei in satulu X . . . , unde abatandu-me pe la celu mai invetiatu omu d'in satu, adeca pe la cantorulu de la baseric'a santului Pantalimonu celu micu, aflai pre cantorulu amintitu siediendu langa mésa, pe unu scaunu cu spate, tienendu-si amendóue brancele inclestate in peru, ce nu era neci mai scurtu, neci mai lungu, decâtu unu diumetate de metru.

Pe mésa, de o parte era asediatu unu fasciclu de scrisori, era de alta parte unu numeru d'in „Albina”; e de insemnatu, că scrisorile cantorului erau si pe harthia vechia si pe de cea nóua, de unde usioru se potea deduce, că betranulu de multu serie si inca si acum'a totu serie, că-ci era omu de litere.

Deci apropiandu-me de numitulu, numai decâtu am observatu, că dinsulu este cu totulu desperatu, nu mai scie nemicu de sine; asié eu lu-imbracisiai peste medilocu si i-am strigatu la urechia câtu am potutu:

„Frate! Pentru numele lui Domnedieu in trei fecie, a mamei preceste, a loru doi-spre-dieca santi apostoli, sêptedieci si doi de mucenici, doi archangeri, trei archierei si a tuturor santiloru mari si mici, invetiati si prosti, — ce faci? pentru ce esci desperatu? — Baga de séma, că d'in desperare usioru ti-póte urmá si unu morbu greu, ba mórtea chiaru, spre cea mai mare paguba a literaturéi.

Inse literatulu meu, in grandiosulu seu necasu, in torturele sale spirituali si aprofunditatea de idei, in care se afla, pe langa tóte, că eu-lu stringeam voinicesce peste medilocu, si-lu scuturam cumu se cade, nu m'a observatu de locu, ci si mai departe si-hetiá perulu cu ghiarele astu-feliu, încátu am cugetatu, că nu póte fia altu modru, decâtu si-a perdutu mintile, (că-ci, vedi, lu-cunosecam cu multe minti. . .) D'in candu in candu scapá câte unu suspinu gelnicu si plinu de amaratiune si a-poi se audiau si nescari cuvinte timpite, d'in cari n'am intielesu alt'a, decâtu: „vai de mine, vai de capulu meu, sum ruinatu, am terminatu!” —

Dér' eu, dupa cum bine me cunosci, nu me pré spariu cu un'a cu dóua, ci me apucu de dinsulu cu mai puternica potere, si-lu scuturu, si-lu intorcu, si-lu ridicu in susu, a-poi-lu trantescu la pamentu, si-lu imboldescu cu genunchii si cu vèrulu incaltiaminteloru, si-apoi era-lu punu pe scaunu, si era-i mai sbieru un'a in urechia; acésta inse o esecutai cu asié glasu puternicu (nu sciu d'in care dur,) de-mi pareu, ca me afliu in diét'a Ungariei; ceea ce a si avutu rezultatulu doritu, că-ci omulu meu incepu a-si veni in ori, a-si deschide ochii si a privi asupr'a mea cu astu-feliu de agerime, încátu pe aci să cadu si eu in dóg'a dinsului; dér, multiamite celoru mai susu insítrati, de asta-data scapai sanetosu.

Dup' tóte aceste, séu precumu diceau strabunii nostri: „post tot discrimina rerum,” *) uitandu-me si eu in faci'a lui i-pusei întrebarea: „pentru ce esci asié de superatu si asié de debalatu?” — La ce dinsulu, privindu gelnicu la harthia si fói'a, ce erau pe mésa, iritatu in gradulu superlativu, plinu de mahnaire si amaratiune mi-dede urmatoriulu respunsu:

„Cumu să nu fiu superatu, cumu să nu fiu debalatu, candu eu — omu cu unu petiorulu asié dicandu in momentu — incependu d'in teneretiile mele, necurmatu m'am ocupatu cu unu specialu ramu de literatura, adeca m'am silitu si am adoperatu d'in tóte poterile, a familiarisá pre romani cu industri'a, incependu de diosu pana susu; si ca să-mi potu ajunge scopulu mai usioru, a trebuitu să incepu d'in diosu in susu si a-numitu, de la art'a de pilaritia, ca celu mai inferioru, dér' totusi sublimu ramu alu industriei. Asié—aretandu spre hartia de pe mésa — inainte de tóte am redactatu acésta colectiune de cuvinte, alese a-nume pentru pilaritie, bine sciindu eu, că o pilaritia onesta

*) In traducere fidela: „Postulu este cremenea rernchiloru“. Cul.

sî de tréba numai atunci pôte stá cu demnitate la inaltímea misiunei sale, déca va cunósce d'in fundamentu toti terminii tehnici, cari sunt de trebuíntia pr'in piatia; — si precumu insu-ti te poti convinge, am fost adunatu o frumósá cununa de cuvinte, totu alese, de pe tóte stradele sî d'in tóte piatile in cari m'am intorsu in lung'a mea viétia; si pentru acést'a dupa a mea lucrare, cu dreptu cuventu, credeam a castigá stim'a sî recunoscinti'a, atátu a generatiunei celei nóue, setósé de sciíntia sî progresu, càtu sî mai cu deosebire a posteritáti. Dér' vai! vai! sî éra vai! uritu, grozavu sî cumplitu m'am însfelatu in speranti'a mea, carea nu érá neci mai multu, neci mai pucinu, decátu ca sà devinu *memoritoriu*; sî causatorulu acestei mari însielári, a a fost unu membru alu „*societáti acadenice romane*“, carele in credintiatu fiindu cu culegerea de cuvinte pentru „*dic-tionariulu limbei romane*“, elu in locu de a satisface acestei chiamari, sî-a bagatu flitulu in maiestri'a mea, sî intréga colectiunea mea de cuvinte o-a tiparitu sî publicatu in „*Albina*“, — (aréta Nr. 17.) sî o-a sî datu in folosinti'a publiculu, pr'in urmare punerea sub téscu, séu mai bine, retiparirea brosiunei mele o afiu absolutamente superflua, de gra-ce pilaritiile acumu se potu procopsi sî d'in „*Albina*“ sî nu mai au trebuíntia de brosiur'a mea.“

Audiendu eu aceste justificate lamentatiune ale bietulu cantoru, m'am pusu nitielu pe cugete *seriósé* sî *mature* sî de locu am scosu o judecata in favorulu cantorulu lamentatoriu.

Dupa aceste, sà escà intre noi doi urmatorulu díalogu memorabilu in feliu lu seu:

— Én spune-mi frate — incepui eu — ce cuvinte ai culesu tu? óre sunt ele potrivite sî acomodate pentru tóte pilaritiile de pr'in sate sî orasie?

— Ce? au dóra vrei sà-mi puni ingeniós'a mea capacitate la proba, de me intrebi asié de scurtu? Altu-mintrea déca chiaru voiesci a le cunósce, éca câte-va d'in ele, — si cu aceste bietulu cantoru incepù a ceti de pe o harthia feliu de feliu epitete pilaresci, cari inse mi rusine sà ti-le scriu, cà-ci asemenea ai potutu ceti adesu sî in diariulu A. —

— Stai nu mai continuá! cà dóra nu pentru acea am venit eu in cas'a ta, ca sà me insulti!

— Ascépta numai, ca déca voiesci ti mai însfru o gramada de ele, care de care mai faine sî mai alese.

— Ti-multiamescu, frate, de cinste, dér' nu voiú sà audu; atát'a inse, pe credintia mea, ti-potu spune, cà pr'in acést'a memorabila colectiune siguru vei secerá laude sî triumfuri ori in care piatia sî ori in care cortu tíganescu, va se dica, in scurtu vei deveni *memoritoriu*, ba *providentialu* chiaru.

— Da! da! así fi devenitu, déca nu me previniá national'a „*Albina*“, inse acumu publiculu cetitoru este in deplin'a cunoscintia a acestoru termini, pr'in urmare eu sum sî remanu de deplansu (jocatu afore).

— Óre intru adevéru sà fia acesti termini alesí in „*Albina*“? — intrebai eu.

La acesta întrebare omulu meu, plinu de furia sî indignatu pana la culme, mi-arunca Nr. 17. alu A. pe carele eu luandu-lu in mana, numai decátu l'am intorsu pe faci'a a dóu'a la notitie, sî m'am convinsu pré deplinu.

Pe langa tóte cà eu sî dupa aceste destulu m'am silitu a-lu mangaiá, dicandu, cà: acést'a este numai o emulare nobila in literatura, precum este a cailoru in fuga, — elu a remasu nemangaiatu, éra eu am caletoritu mai departe. Se audímu de bine, cu alta ocasiune mai multe!

Alu teu frate de cruce

Pacala.

II.

Epistolí'a lui Burete, nobilu de Crastavete càtra Gur'a Satulu.

Pré cinstite jupane Gur'a Satulu!

Cu profunda plecatiune mi iau cutezare, acum'a dupa ce dalb'a tíganulu sî-a cam adunatu catrafusele, de mai potú sî eu resuflá, mi iau cutezare dicu,

de a-ti mai scrie si cinstiei tale câte ce-va de pr'in tíer'a nóstra ardelenésca, care de multele fericiri sî bunatáti acusi acusi isi va luá dra buna dela tóte proiectele de nóue contributiuni sî va trece pr'in vam'a cuculu, intru vecinic'a vietuire, ca tíer'a cea frumósá sî toleranta, unde mistificatoriulu istorii romaniloru a voitu sà fundeze o nóua tíera ungurésca, dér' precumu se scéie, fora succesulu doritu. —

Dàrile cele pucine, ce sunt aninate pe spatel pe poporulu, i interescu sufletulu sî lu facu, ca sà séra d'in pele; ér' anii cei buni d'in urma, sî nóu'a ocurmuire liberala, vrendu nevrendu lu face fericitu, pré fericitu. . . Comisarii de contributiune de pe sate, nu mai aduna de la tierani vitele sî alte mobile, si nu le mai vendu bucatur'a cea d'in urma d'in gur'a prunciloru, ci jicutiescu pe nedreptate totu numai pre domnií nemnisi sî pre cei cu multe restantii. . . .

Cu unu cuventu, jupane Gur'a Satulu, sórtea tieraniloru de adi la noi este ne mai pomenitu de buna, cà adeca poporulu nu mai platesce mai neci o dare, ci totu numai noi domnií nemnisi, domnií cei cu averi mari, noi cei ce remanemu totu in restantia. — Nóua lege electorala inca pare, cà inadinsu este ciop-lita numai in favórea loru. —

Deci, sciindu eu, cà cinsti'a ta inca te víresci câte-o data in díet'a tieréi unguresci, precumu sî in cas'a lui Keglé-vichs, — care dandu cu glóbele pré tare, a luatú frundi'a in budia — te-así rogá cu tóta cinstea nemnisiésca, sà medilocesci cumu-va pr'in ministeriulu de financia d'in díet'a Ungariei compunerea unui nou conspectu specialu nominalu, in care sà vina numele sî conumele nemesiloru sî sum'a restantie de pe toti anii; dér' asié, ca acestu conspectu, sà arete, cà numai nemnisi sunt patrioti prompti in platirea dari-loru statulu ungurescu, si cà neci unu nemesiu nu mai are restantia.

Déca vei esoperá acést'a, voiú umblá, ca sà fii alesu sî cinsti'a ta de nemnisi titulariu.

Deci si pana atuci remanu alu cinstiei tale nemnisescu pretenu

Burete nobilu de Crastavete.

Talmesú-balmesú.

Ujságurile „liberaliloru“ injura càtu se pôte mai magiaresce, cà díarile straine sî d'in strainetate, au temeritatea a desaprobá „parlamentariile manieri magiaresci a le grozavu diplomaticulu ministru d'in Dobritienu“ s. c. I.

Intru adevéru mare necomplexantia d'in partea acelorú díaric; dér' pe semne ele nu pricepu inalt'a sî nemarginit'a política sî fin'a diplomatia a marelui diplomatu magiaru. . .

Metamorfosatii dela „*Reform*“ inse. mergu sî mai departe; jupani'a loru adeca se apuca sî reproduceu, in traductiune càtu se pôte mai schimosita, càti-va articii sî d'in numerulu trecutú alu diariulu nostru, lamentandu, a-poi bizaindu pre cei de la biroulu de pressa, ca sà caute nesmintitu vr'unu nodu in papura, sî sà ni deie pe man'a lui Tis'a, ca acél'a sà ne belésca. s. c. I.

Of! Of! Of!

De candu a inceputu er'a „*liberaliloru*“ in tóta di'a audîmu sî vedemu câte-o noua *dreptate*, *loialitate* sî *curto-asia* magiara. Asiè d'intre cele multe, sà insemnâmu numai acea, cà unele tribunale sî judecii regesci *au pusu termine de pertratare* in procese, unde *ambele parti, ma chiaru avocatii sunt romani, pe antai'a sî a d'ou'a di de pasci romanesci*; a-poi cà in unele gimnasia sî scoli studiosii au fost constrinsi sà mërga la prelegeri sî a d'ou'a di de pasci; cà honvedii romani sî in serbatorile pasciloru, au fost siliti la manevre; èr' einstitutu svatu orasienescu d'in Aradu, *chiaru in d'ilele santeloru pasci* se insufleti a *repará* stradele ce ducu la baserécile romane . . . sî asiè mai de parte.

D'a poi bagu-séma numai astu feliu se pôte inradeciná increderea sî stim'a reciproca. . . .

Romanii d'in comitatulu Aradului, au participatu eri intr'unu numeru frumosu sî impunatoriu la adunarea generala a „*Reuniunei politice-natiunali*“ sî au decisu a se contielege sî a se sufulcá érasî la lupta, dupa cumu se recere.

Haru Domnului, cà se mai intempla sî adi minunea minuniloru!

Numai de n'ar remanè numai minunea minuniloru.

Versuri moderne.

— *Compuse à cantate de càtra coconitiile monestirei Ciornabova.* —

Floricea de romanitia,
Maic'a, sor'a,-e pilaritia;
Dér' noi pe la monastire,
Ni esîmu d'in fire!

Candu colesie, candu malaiu
Mancàmu noi, fete de craiu,
Sî a-poi pe la monastire,
Ni esîmu d'in fire!

Taic'a meu belesce oi,
Ca sà ne tiena pre noi;
Sî-a-poi eu la monastire,
A sà-mi esu d'in fire!

De candu tat'a-e capu la satu,
Romanesce-am sî uitatu;
Cà-ci in Kloster eu, firesce,
Invetiu frantiusesce!

Romanesce scimu mancá,
Unele sî *cochetá*;
Dér' ca sà ne cultivàmu,
La Kloster umblàmu!

Multi ne cam batjocurescu,
Sî ne rîdu, candu ne 'ntelnescu
Venindu de la monastire,
Schimbate la fire!

Dér' noi fiindu-c'avemu cultura,
Ca sà nu ne pôrte 'n gura,
Dicemu chiaru sî càtra-unu tistu:
„Gelobt sei Jesus Christ“!

TAND'A SÎ MAND'A.

T. A-poi facura domnii, ce facura, de scósera d'in preparandi'a de-statu cu cursuri paralele (romanesco-ungurescu) d'in Dev'a, *nu numai limb'a romana, ci acum'a sî pre ambii profesori romani.*

M. Prostule! d'a-poi numai asiè pôte fi paritate, egalitate, fratietate sî et ceterate. . . .

T. Audîtu-ai, cà Ronts Döme, desiguru va fi notariu publicu la A?

M. Audftu. No, vedi, acum'a pricepu eu politic'a sî vorbirile cinstiei sale d'in tempulu mai d'in urma.

T. *Asî déra uniadorenii inca capétara fispanu nou?*

M. Da.

T. *Desiguru unu romanu?*

M. Ba, unu Paganu. (Pogány)

TRÉNC'A SÎ FLÉNC'A

T. Vai de mine su-mórta de fóme, nu mai potu! . .

F. Sî unde te-ai ospetatu asiè de bine?

T. D'apoi m'a pusu pecatele, sà maimutiedi sî eu pre unele dame romane d'in Sibíu, sî deci m'am dusu sî eu la banchetulu de instalare a noului episcopu d'in Aradu.

F. Sî-a-poi cumu ai potutu remanè flamenda?

T. Próst'o, d'a-poi sî eu am fost numai pe galeria.

F. Sà-ti fia de bine déra!

Bucinulu redactiunei.

Dlui S. in B — C. Cu placere sî in venitoriu, dér' mai pe scurtu; pecate publice, sî càtu se pôte mai poporalu sî mai umoristicu. Multiumita sî salutare. —

Coconulái S. P. D'a-poi ce-e cu „Pestravii“ s. c. l.? Salutare!

Lui Placintocu. Sunt pré personale sî fore neci o basa.

Lui I. P. Fore neci unu umoru. Neci o sbiciuire de fapte rele. Altele mai bune, bucurosu.

D'in caus'a serbatoriloru sî d'in alte cause neaternatórie de noi, amu fost constrinsi a scóte diariulu nostru numai adi. Ne rogàmu sà fimu scusati.